

32 sivua unelmakoteja!

MARRASKUU 11/2012 7,80 € (sis. alv)

avotäikä

5,90
7,80€

SUOMEN SUURIN SISUSTUSLEHTI

**MIKÄ
DESIGNISSA
MAKSAA?**

**SISUSTA
TALVI
parvekkeelle**

**9x JATKETTAVA
RUOKAPÖYTÄ**

**VIIKOSSA VALMIS
KEITTIÖN
KIERRÄTYSPISTE
KAUNIIKSI**

**TYYLISUUNTA TUTUKSI
KIEHTOVA ART DECO**

47 TUNNELMALLISTA
IDEAA KYLPPÄRIIN

Riviera Maisonin perustaja
HENK TEUNISSEN
"Myymme elämäntyyliäni"

**KORKKAA
COCKTAILKAUSI**
välineet
& ohjeet

**Illo irti
pimeydestä**

HEITTÄYDY SOHVALLE • JA KYLVE KYNTTILÄNVALOSSA

Mikä maksaa?

Designhuonekaluista tehdyt halvat kopiot ovat nostattaneet keskustelun siitä, mikä klassikoissa maksaa. Seurasimme Pallotuolin matkaa suunnittelupöydältä myymälään.

TAINA AHTELA KUVAT ANSSI KIENANEN JA A-LEHTIEN KUVATOIMITUS

Sisustusliike
Aero Helsingin
ydinkeskustassa myy
monien haavellemia
designklassikoita.

◀ Pallotuoli valmistetaan yhä käsityönä Suomessa. Verhoiluun käytetyt tekstiilit tulevat Tanskasta.

† Eero Aarnion 1960-luvun alussa tekemä prototyyppi palvelee istujia suunnittelijan kodin eteistilassa.

7100 euroa, lukee hintalapussa. Kaluste-myymälä Aerossa Helsingin Yrjönkadulla ei ole loppukesän aamuna asiakkaita. Avoimesta ovesta kantautuu mukulakivikatua ohi ajavien autojen vaimea kumina. Pallotuoli saa olla rauhassa takaseinustalla.

"Säästää 75%!", mainosti designklassikoiden kopioita verkossa myyvä Designers Revolt maaliskuussa koko sivun ilmoituksessa *Helsingin Sanomissa*. "Join the designers revolt!", liity kapinaan. Yrityksen verkkosivuilla Pallotuolin kopiota myydään suunnittelija **Eero Aarnion** kuvalla ja nimellä hintaan 1865 euroa.

Ruotsalaisyritys sähköisti Suomen muotoilupiirit. Artek, Alvar Aalto -säätiö ja teollisuustaitteen liitto Ornamo jättivät huhtikuussa sen toiminnasta tutkintapyyntö. Designers Revolt on hyödyntänyt Britannian lyhyttä tekijänoikeussuoja-aikaa, joka sen tulkinnan mukaan tekee kopiotuotteiden maahantuonnista laillista myös muihin EU-maihin.

Tutkintapyyntö lopetti yrityksen mainonnan suomalaismedioissa, mutta ei kapinaa. Klassikkohuonekaluja myyviä kalustefirmoja on syytetty muun muassa kauan sitten kuolleiden suunnittelijoiden työllä rahastamisesta. Myös alan sisältä kuuluu soraäänä.

– Olen suuttanut muutaman kollegan, sillä väitän, että vanhat designfirmat ovat ryöstöhinnonittelullaan itse aiheuttaneet tämän kapinan. Kopioiden tekeminen on täysin moraalitonta, mutta itse ilmiö paljastaa huonekalualalla vallitsevan hypen, pamauttaa **Asmo Noronen**.

Noronen on entinen Iskun koti- ja keittiömallistojen muotoilujohtaja, joka pyörittää nykyisin omaa Helno-tuotemerkkiään. Sen ideologia on tuottaa hyvistä materiaaleista piensarjoina lähellä tehtyjä kalusteita kohtuuhinnoilla. Noronen ottaa Pallotuolin esimerkiksi hinnoittelusta, joka hänen mielestään tuskin on missään suhteessa tuolin tuotantokustannuksiin.

Niin, miten Pallotuoli tehdään?

Ensimmäiseksi se on pitänyt suunnitella, ja siihen on tarvittu idea, sitkeää yrittämistä – ja rullatolkulla wc-paperia.

– KOITAS, TUOSTA noin.

Eero Aarnion sormet ovat Pallotuolin sisuksissa. Suunnittelijan Veikkolan-kodissa olevan prototyypin verhoilun alta löytyy vahvisteputki. Se on yksi niistä oivalluksista, joilla Aarnio sai lopulta toteutettua visionsa.

Tammikuussa 1963 nuori sisustusarkkitehti suunnitteli tekevänsä tv-tuolin puusta mutta kiinnostuikin lasikuidusta.

– Se on yhtä joustava kuin mielikuviutus. Ja siitä ideaalimuoto on pallo: maksimivahvuus minimimateriaalilla.

Eero päätti tehdä prototyypin itse. Pallonmuotoinen muotti syntyi salolaisen koulun veistososalissa vanerikehikosta ja vesilasi-nimisessä aineesta kastetusta voimapaperista.

– Se onnistui hirveän hyvin. Mutta kun aamulla menimme katsomaan, paperi oli kutistunut ja rikkonut rakenteet.

Ei auttanut kuin tehdä lisää paperimassaa. Ensin sanomalehdistä, >

† Jukka Kallioinen tuntee Pallotuolin, sillä hän on työskennellyt sitä valmistavassa Arteknon tehtaassa yli kolmekymmentä vuotta.

► Materiaalit ja menetelmät ovat liki samat kuin 1960-luvulla. Kun laminointi on valmis, tuolin runko jätetään kuivumaan.

ja kun ne loppuivat, wc-paperista. Lopulta päästiin tekemään lasikuitukerroksia.

- Teimme Saloon kymmenen matkaa vuosina 64-65. Minä kyllästyin aina välillä, mutta Pirkko sanoi, että jos nyt jätät tämän kesken, joku toinen kyllä tekee saman idean, Aarnio sanoo viitaten vaimoonsa.

Kun Asko vuonna 1966 esitteli valmiin, Turun veneveistämöllä valmistetun Pallotuolin Kölnin messuilla, se myytiin saman tien 30 maahan. Ennen Askoa Aarnio oli yrittänyt kaupata tuolia Sopenkorvelle ja jopa Coca-Colan mainoskäyttöön, mutta nämä vastasivat kiitos ei.

Puoli vuosisataa myöhemmin tuoli on kopioitu designiköni. Aarniota risoo erityisesti se, että Designers Revolt myy kopioita hänen nimellään, sillä suunnittelijana hän kokee olevansa vastuussa tuotteiden laadusta. Ja juuri siitä hän sanoo tunnistavansa kopion kymmenien metrien päähän: jalan mittasuhte on pielessä, pinta ei kiillä tai verhoilu on mitä sattuu.

- Sehän siinä on, että ne pilaavat minun maineeni. Designers Revoltin sivuilla on lasten Pallotuoli. En minä ole sellaista suunnitellut!

Aarnion mielestä kopiot eivät ole varastamista vain häneltä vaan koko tuotantoketjulta, johon kuuluvat materiaalin toimittajat, valmistajat, kuljetusliikkeet, pakkausteollisuus ja vakuutusfirmat. Pelkästään tuolin valmistamiseen tarvitaan kolme yritystä.

- Ei Suomessa kukaan suostu näitä 80 euron kuukausipalkalla tekemään. Tarkoitus on luoda työtä ja toimeentuloa tähän maahan.

HARTSIN HAJU LYÖ vasten kasvoja Arteknon hallissa Pirkanmaan Luopioisissa. Kärryt ja purkit ovat lujitekuiturihmojen peitossa.

- Tähän hajuun on jo tottunut. Kesälomalta kun tulee, se on tietysti vähän toinen, sanoo toimitusjohtaja **Harri Bister**.

Artekno on valmistanut Pallotuolia 1960-luvulta asti, ja sen tekeminen työllistää ympärivuotisesti kolme henkeä. Yksi heistä on tehtaassa 33 vuotta työskennellyt **Jukka Kallioinen**, joka parhaillaan kiinnittää telalla ja hartsilla lujitetta Pallotuolin sisäsaumaan.

- Materiaalit ja menetelmät ovat yhä lähes samat kuin 60-luvulla. Tällä tavoin olemme säilyttäneet Pallotuolin hengen, Bister sanoo.

Vieressä laminoidaan nostotrukin moottorisuojaa, kauempana musta pintaväri leviää pitkin **Yrjö Kukkapuron** Karuselli-tuolin runkoa. Kallioisen mukaan hänelle sillä ei ole eroa, onko työn alla design-tuoli vai matkailuvaunun keula.

Pallotuolin valmistus alkaa siitä, kun kookosrasvalla vahattuun muottiin ruiskutetaan tuolin ulkopinnan väri, *gel coat*. Kun se on kuivunut, alkaa laminointi.

Rips raps, Kallioinen asettelee lujiteliuskoja sutjakasti muotin pohjaan ja repäisee sopivan kokoiseksi. Hän on vetänyt happimaskin päähän, ja työhaalaria suojaa hartsiroiskeilta maalarinteipillä kiinnitetty pakkauspussin puolikas.

Kaikkiaan Pallotuolin valmistamiseen menee runsaat kymmenen tuntia. Bisterin mukaan ainoa työvaihe, jota voisi hieman nopeuttaa, on laminoinnin kuivattaminen.

Tehtaan toisessa päässä **Eija Virtanen** kiinnittää kuumaliimapistoolilla terenauhaa rungon reunaan. Pieni lahtelainen perheyrittys verhoilee Pallotuolien lisäksi Aarnion Kuplat ja Ponyt. Virtasen isä **Rauno** on ajanut Luopioisiin viikoittain liki kahdenkymmenen vuoden ajan.

◀ Samalla tehtaalla valmistetaan kaikkea linja-auton osista designklassikoihin.

↑ Valmis pallo kuorutuu muotista kuin kananmuna kuorestaan. Tämän jälkeen tuoli on niin sähköinen, että nenänpäätä kutittaa, kun sitä katsoo läheltä.

– Olemme verhoilleet arviolta yli 3 500 Pallotuolia, Rauno sanoo. Pehmusteet he ovat verhoilleet valmiiksi Lahdessa. Vaahtomuovit tulevat Kouvolasta, villatekstiilit puolestaan toimittaa tuolin markkinointioikeudet omistava Adelta. Bisterin mukaan tuolin materiaalit maksavat kaikkiaan 700–800 euroa.

Pallo pyörii naristen alustaa vasten, kun Virtaset asettelevat pehmusteita tottunein ottein. Lopuksi Rauno liimaa pehmusteet etuosasta tuolin runkoon.

– Se on sitten siinä.

Virtaset päällystävät kerralla kuusi tuolia, kaikkiaan siihen kuluu viittisen tuntia. Nyt he kantavat valmiin tuolin kuplamuovin päälle suureen laatikkoon ja nostavat uuden telineelle.

ARTEKIN TOIMISTON neuvotteluhuoneen pöydällä on mansikoita. On juhannuksen jälkeinen tiistai, ja hetkeä aiemmin täällä on pidetty työhaastattelu.

– Yritys kasvaa niin vauhdilla, ettemme pysy itsekään perässä, toimitusjohtaja **Mirkku Kullberg** sanoo.

Pallotuolia Suomessa myyvä Artek on yksi niistä vanhoista designyrityksistä, jotka ovat kopiokeskustelun myrskynsilmissä. Siis ahne kalustefirma, joka rahastaa designklassikoilla?

– Mutta kun ei rahasta, Kullberg sanoo empimättä.

– Viimeiset kolme vuotta olemme tehneet voitollista tulosta, mutta historia on aika kurjan näköistä. En tiedä, onko Artek koskaan ollut taloudellisesti kovin kannattava, se on ollut ennemminkin kulttuuri-instituutio.

Hänen mukaansa Pallotuolin kaltaiset yksittäiset tuotteet saattavat olla hyvinkin kannattavia, mutta niiden tuloilla kustannetaan tuottamattomia.

– Esimerkiksi yhtään viuhkajalkaista Aallon tuolia tai tarjoilukärryä ei kannattaisi taloudellisessa mielessä pitää kokoelmassa. Ne pidetään hengissä sillä, että jotain pikkutuolia myydään enemmän.

Hänen mukaansa näin pidetään elossa myös kulttuuriperintöä ja käsityöosaamista, joka muuten katoaisi. Kopiofirmoille sen sijaan kelpaavat vain rusinat muiden leipomasta pullasta.

Kullberg myöntää, että hyviä kalusteita voi nykyisin toki valmistaa myös edullisemmin, jos oikaisee teknisissä ratkaisuissa tai vaihtaa materiaaleja.

– Mutta aidoissa näin ei tehdä, vaan ne noudattelevat hyvinkin uskollisesti suunnittelijan alkuperäistä tekemistä.

Yksi syy tähän on valmistustekniikan tuoma laatu. Valmistajan on myös noudatettava tekijänoikeuksia: muutoksia ei voi tehdä ilman suunnittelijan lupaa.

Kullbergin mielestä hinnan tulee vastata tuotteen taustalla olevaa taitoa, näkemystä ja arvostusta. Monien klassikoiden kohdalla on hänen mukaansa saavutettu kipukynnys, jonka jälkeen yritysten on tingittävä marginaaleista.

– Jos joku kuvittelee, että näistä tehdään 50 prosentin katteet, niin sellaisia ei ole enää olemassakaan.

Kullberg ei paljasta Artekin siivua esimerkiksi Pallotuolin hinnasta, mutta tällaisten jälleenmyyntituotteiden katteet vaihtelevat hänen mukaansa 25 ja 40 prosentin välillä. Siitä pitää kattaa myymä-

◀ Pieni lahtelainen perheyritys verhoilee kaikki Pallotuolit. – Kyllä tämä on ollut vähän enemmän kuin neljä oikein ja lisänumero, Rauno Virtanen summaa.

▲ Kun pehmusteet on kiinnitetty paikolleen, Eija Virtanen pujottaa langan niiden yhtymäkohtaan ja kiristää.

† Haluttuja designkoneita. 349 eurolla saa Pallotuolin pienoismallin.

löiden henkilökunnan palkat, vuokrat ja markkinointikustannukset. Ja uusien tuotteiden kehittäminen.

– Sinne se raha viime kädessä menee.

Kyllä. Aito design on edullista.

Samaan aikaan Designers Revoltin kanssa lehdissä mainosti Vepsäläinen. Sen kokosivun mainoksen mukaan huippudesign tulee lopulta edullisemmaksi kuin halpa, kun sitä käyttää vuosikymmeniä. Kuvassa komeilee Yrjö Kukkapuron 1964 suunnittelema Karuselli-tuoli, 4 785 euroa.

Sanonnan mukaan köyhällä ei ole varaa ostaa halpaa, mutta onko tuhansia euroja maksavaa tuoliakaan?

– Jos tuote on klassikko, siitä ollaan valmiita maksamaan järjettömiä summia. Designista uhkaa tulla elitismiä, sanoo Asmo Noronen.

Hän ottaa esimerkiksi **Arne Jacobsenin** 1955 suunnitteleman Seiska-tuolin, jota Vepsäläinen myy hintaan kuusi kappaletta alkaen 2 240 euroa. Noronen uskoo, että jos nämä designikonit olisi hinnoiteltu eri tavalla, niitä olisi myyty vieläkin enemmän.

Vai olisiko – olisivatko klassikot yhtä haluttuja, jos ne olisivat kaikkien saatavilla?

On väitetty niinkin, että Aallon ja Jacobsenin kaltaiset mesta-

rit suunnittelivat kalusteensa joka kodin tuotteiksi. Taidehistorian dosentti **Renja Suominen-Kokkosen** mukaan tämä kyllä oli ajan retoriikka, mutta todellisuus ja tuotantokustannukset olivat jotain muuta.

– Esimerkiksi Aallon kalusteet eivät ole koskaan olleet halpoja. Ne ovat käsityötä, eivät massatuotteita.

Vepsäläisen markkinointipäällikkö **Walter Ihander** sanoo samaa Seiska-tuolista.

– Tiedän, että kaukoidästä saa samannäköistä tuolia muutamalla kymppillä, mutta ne ovat taivutevaneria, jolla ei ole mitään tekemistä aidon kanssa. Aidon valmistuksessa on 28 eri työvaihetta.

Kun Helsingin Sanomat kesäkuussa vertaili aitoa Seiskaa ja kopiota, heiveröisemmästä puusta tehty kopio murtui testissä.

ARTEKNON TEHTAALLA Luopioisissa Pallotuoli alkaa olla valmis. Jalan kiinnittämisen ja viimeistelyn jälkeen siihen kiinnitetään tarra *Eero Aarnio Delta Made in Finland*.

Kuten valtaosa Pallotuoleista, nämäkin menevät lähetyslistan mukaan ulkomaille, jälleenmyyjälle Saksaan.

– Jos sadasta kaksi jää Suomeen, se on aika hyvin, Bister sanoo.

Irma Lindholm sulkee suuren pakkauslaatikon teippikoneella. *